

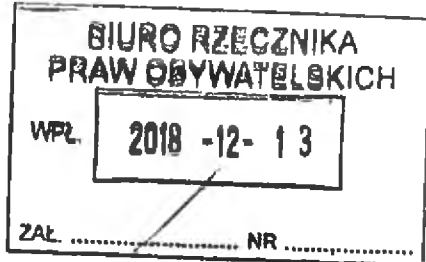

MINISTERSTWO
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Warszawa, dnia 10 grudnia 2018 r.

Elżbieta Bojanowska
Podsekretarz Stanu

DPS.V.0700.90.2018.MZ

Pan Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku

Odpowiadając na pismo z dnia 6 listopada br., znak III.502.4.2018.JA, w sprawie braku systemowych rozwiązań w zakresie specjalistycznego wsparcia dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością, dotkniętych kryzysem psychicznym, które w związku z osiągnięciem pełnoletności opuszczają placówki lecznicze dla nieletnich, przekazuję następujące informacje.

Art. 8 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1878) nakłada na „organy do spraw pomocy społecznej” (jednostki organizacyjne i inne podmioty działające na podstawie ustawy o pomocy społecznej) obowiązek organizowania na obszarze swojego działania, w porozumieniu z podmiotami leczniczymi udzielającymi świadczenia zdrowotne w zakresie psychiatrycznej opieki zdrowotnej, oparcia społecznego dla osób, które z powodu choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem, w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz w sprawach bytowych.

Oparcie społeczne polega w szczególności na:

- 1) podtrzymywaniu i rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego, aktywnego życia;
- 2) organizowaniu w środowisku społecznym pomocy ze strony rodziny, innych osób, grup, organizacji społecznych i instytucji;

3) udzielaniu pomocy finansowej, rzeczowej oraz innych świadczeń na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.

Ponadto osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej.

Osoby z zaburzeniami psychicznymi, podobnie jak inne osoby znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, mogą korzystać, zależnie od potrzeb ze świadczeń z pomocy społecznej, przewidzianych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2018, poz. 1508). Ponadto system pomocy społecznej na podstawie przepisów ustawy o pomocy społecznej *o pomocy społecznej*, oferuje osobom z zaburzeniami psychicznymi formy wsparcia środowiskowego, kierowane wyłącznie do tej grupy osób. Należą do nich usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze świadczone:

- w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności w środowiskowych domach samopomocy,
- w miejscu zamieszkania,
- w mieszkaniach chronionych.

Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi są: środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej.

Środowiskowy dom samopomocy (ŚSDS) świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. W zależności od potrzeb uczestnicy mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych.

Jest to placówka dziennego pobytu, która może prowadzić miejsca całonocne. Kadre stanowią m. in. psycholog, pedagog, pracownik socjalny, instruktor terapii zajęciowej. Może być zatrudniona także pielęgniarka i fizjoterapeuta, a także inni pracownicy w zależności od potrzeb.

W roku 2016 i 2017 poziom dotacji celowej na działalność ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi został ujednolicony i wynosił 200% kryterium

dochodowego osoby samodzielnie gospodarującej, tj. 1.268 zł. W roku 2018 wynosił 230% w/w kryterium (1.458 zł), a od 1 października br. w związku z weryfikacją kryteriów dochodowych wynosi 1.612,30 zł. W roku 2019 dotacja na jednego uczestnika ŚDS będzie wynosiła 250% tego kryterium, t.j.1.752,5 zł. Na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi corocznie planowane są środki w rezerwie celowej budżetu państwa na pomoc społeczną (ok. 32 mln zł), a od 2017 roku także środki z programu „Za życiem” – działanie 3.2., którego celem jest ułatwienie dostępu do środowiskowych domów samopomocy większej grupie osób z zaburzeniami psychicznymi, w szczególności osobom z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spektrum autyzmu. Na ten cel w roku 2017 zaplanowano dodatkowe środki w wysokości 20 mln zł, a w roku bieżącym ponad 41 mln zł.

Należy podkreślić, że nakłady finansowe z budżetu państwa na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w okresie od roku 2015 do 2018 wzrosły aż o ponad 58% (w roku 2015 wynosiły 332.621.000 zł, zaś w roku 2018 - 527.597.000 zł).

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej rozszerza i planuje nadal poszerzać dostępność usług w środowiskowych domach samopomocy także w odniesieniu do osób wymagających wzmożonej opieki, poprzez rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Priorytetowym działaniem tutejszego resortu jest likwidacja tzw. „białych plam” czyli powiatów, na terenie których nie funkcjonują jeszcze tego typu jednostki.

W roku 2016 uruchomionych zostało ogółem 626 nowych miejsc w środowiskowych domach samopomocy, z czego 443 w nowych 16 domach. Trzy nowe środowiskowe domów samopomocy powstały w powiatach, które stanowiły „białe plamy”.

W roku 2017 zostały uruchomione ogółem 432 miejsca w 17 nowych ŚDS i 1 filii ŚDS oraz 271 nowych miejsc w domach już istniejących. Dodatkowo, w styczniu 2018 r. otwarto 2 nowe ŚDS na ogólną liczbę miejsc 60.

Natomiast w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” uruchomiono 71 miejsc ogółem, w tym 20 miejsc w 1 nowym ŚDS, 40 miejsc w 4 nowych filiach ŚDS, a także 11 miejsc w domach już istniejących.

W roku bieżącym (2018) z rezerwy celowej budżetu państwa na pomoc społeczną, planowane jest utworzenie 190 nowych miejsc, z czego 174 miejsca w 7 nowych ŚDS w powiatach, które stanowią „białe plamy” .

Ponadto ze środków Programu „Za życiem” planuje się uruchomienie ogółem 382 nowe miejsca dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi,

z czego: 162 miejsca w nowych 8 ŚDS oraz 80 miejsc w 4 nowych filiach domów już istniejących.

Inną formą wspierania osób z zaburzeniami psychicznymi jest skierowanie do **mieszkania chronionego** (treningowego lub wspieranego), w którym pod opieką specjalistów osoby tam przebywające przygotowywane są do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagane są w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego.

W mieszkaniu chronionym treningowym zapewnia się usługi bytowe oraz naukę, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia.

W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewnia się usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkanie chronione wspierane przeznaczone jest dla osoby niepełnosprawnej, w szczególności osoby niepełnosprawnej fizycznie lub osoby z zaburzeniami psychicznymi albo osoby w podeszłym wieku lub przewlekle chorej.

Decyzję o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym wydaje się na czas określony, ale w stosunku do osób, które posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także w szczególnie uzasadnionych przypadkach w stosunku do innych osób, może być wydana decyzja o skierowaniu do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym wspieranym na czas nieokreślony.

Decyzja o skierowaniu osoby do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym wydawana jest po dokonaniu uzgodnień pomiędzy pracownikiem socjalnym podmiotu kierującego, pracownikiem socjalnym jednostki organizacyjnej pomocy społecznej prowadzącej mieszkanie chronione lub organizacji pożytku publicznego prowadzącej mieszkanie chronione, a osobą ubiegającą się o skierowanie do korzystania ze wsparcia w mieszkaniu chronionym lub jej przedstawicielem ustawowym.

Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej podejmuje także działania w celu rozwoju sieci mieszkań chronionych. Uchwałą Nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2017 r. w działaniu 4.7. przewidziano tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych ze znacznym lub umiarkowanym stopniem

niepełnosprawności, które posiadają orzeczenie o niepełnosprawności z tytułu choroby psychicznej, upośledzenia umysłowego, całościowych zaburzeń rozwojowych lub epilepsji, oraz dla osób niewidomych. Samorządy gminne lub powiatowe mogą ubiegać się o dotacje na ten cel. Samorząd może zlecić prowadzenie mieszkań chronionych organizacjom pozarządowym. Na realizację tego zadania na lata 2017 – 2021 zaplanowano w budżecie państwa na tworzenie nowych mieszkań chronionych łącznie 108 mln zł, z czego 12 mln zł w roku 2017, a od roku 2018 po 24 mln zł rocznie.

Od 2017 r. możliwe było dofinansowanie z rezerwy budżetowej do 50% kosztów realizacji przedsięwzięcia na podstawie działania 4.7. (w tym kosztów związanych z zakupem mieszkań, budową, remontem, adaptacją, wyposażeniem mieszkania). W drugiej połowie 2017 r. dotacja na ten cel wynosiła ponad 5 mln zł. W roku 2017 utworzono 38 mieszkań na 147 miejsc ogółem. Natomiast w roku bieżącym kwota przekazanej dotacji wynosiła ponad 8.481.567 zł i zakładała utworzenie 102 mieszkań dla 352 osób.

Od roku 2019 przewidziana dotacja do zadania własnego polegającego na tworzeniu nowych mieszkań chronionych dla osób z zaburzeniami psychicznymi wynosić będzie 70%.

Odnosząc się do sytuacji młodej dziewczyny, której historia została przytoczona w piśmie Pana Rzecznika, zasadniczym wydaje się zapewnienie jej przede wszystkim kompleksowej opieki psychiatrycznej – żaden bowiem ośrodek wsparcia nie podejmie się świadczenia usług osobie przejawiającej aktywne zachowania suicydalne.

Oczywiście sytuacja każdej osoby chorującej psychicznie, czy też z niepełnosprawnością intelektualną lub innego typu zaburzeniami psychicznymi jest inna i musi być rozpatrywana indywidualnie. Nie zawsze bowiem możliwe jest przyjęcie uregulowań, które nieść będą gotowe rozwiązania wszystkich możliwych problemów, z którymi borykają się osoby z zaburzeniami psychicznymi i ich rodziny.

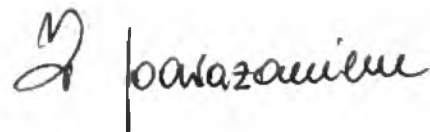
Jednocześnie nie ma przeszkód formalnych aby pracownik socjalny ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania w celu udzielenia adekwatnej pomocy osobie z zaburzeniami psychicznymi oraz jej rodzinie nawiązał współpracę z jednostkami działającymi w obszarze psychiatrycznej opieki zdrowotnej, szkołą czy też sądem. Praktyka pokazuje, że w wielu przypadkach współpraca taka ma miejsce i przynosi wymierne rezultaty.

Powołanie specjalistycznej jednostki, która w sytuacji osiągnięcia przez nieletniego pełnoletności i automatycznego zwolnienia z Krajowego Ośrodka Psychiatrii Sądowej dla Nieletnich, przejęłaby w sytuacjach koniecznych kontynuację leczenia, terapii i edukacji leży raczej w kompetencjach Ministerstwa Zdrowia.

Sytuację przywrócenia tych osób do społeczeństwa powinno poprawić powołanie centrów zdrowia psychicznego, których powstanie zakłada Narodowy Program Zdrowia Psychicznego na lata 2017 – 2022. W przeprowadzanym obecnie pilotażu, (od października br.) działają 22 takie jednostki. Centra składają się z zespołów: ambulatoryjnego (przychodni), środowiskowego (mobilnego), dziennego i szpitalnego. W integracji z nimi mogą też działać zespoły dziecięco - młodzieżowe.

Jak zakłada ww. Program w rozwiązywaniu problemów zdrowotnych i społecznych pacjentów centra ściśle współdziałać będą z podmiotami stanowiącymi oparcie społeczne, aktywizację społeczno-zawodową i inne aktywności pomocowe na terenie odpowiedzialności terytorialnej centrum. Dodatkowo Program nakłada na samorzady województw zadanie koordynowania dostępnych form opieki.

Założone w Programie rozpowszechnienie środowiskowego modelu opieki psychiatrii środowiskowej oraz skoordynowanie dostępnych form opieki i pomocy osobom z zaburzeniami psychicznymi przyczynią się do szybszego i bardziej adekwatnego kierowania pomocy adresowanej do osób chorujących psychicznie i ich najbliższych.

PODSEKRETARZ STANU

Elżbieta Bofanowska

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

DPS.V.073.90.2018.MZ

OPLATA POBRANA
TAXE PERÇUE - POLOGNE
Umowa z Poczta Polska S.A. ID nr 349623/W

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2018 -12- 13
ZAL.	NR

BIURO RZECZNIKA PRAW
OBYWATELSKICH

ul. DŁUGA 23/25/---
WARSZAWA

303603-99853-9-R